

สินไซรู้ใจตน: การเรียนรู้ใหม่ผ่านการฝึกทักษะชีวิต
ในกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงหุ่นเพื่อความเข้าใจตัวตน
Sinsai Roo Jai Ton: Relearn Through Training
Life-Skill in The Process of Making Puppet
Performance for Self - Understanding

รัชนีกร จันทหาร¹

Ratchaneekorn Jantaharn

¹ นักวิจัยอิสระ

Independent researcher

(E-mail: Ratchaj21@gmail.com)

Received: 04/01/2021 Revised: 28/03/2021 Accepted: 30/06/2021

บทคัดย่อ

สินไซรู้ใจตน: การเรียนรู้ใหม่ผ่านการฝึกทักษะชีวิตในกระบวนการสร้างสรรค์ การแสดงหุ่นเพื่อความเข้าใจตัวตน Sinsai Roo Jai Ton: Relearn through training life-skill in the process of making puppet performance for self-understanding ในบทความผู้เขียนได้สะท้อนจากบันทึกและวิเคราะห์ในมุมมองของผู้เขียนที่ได้มีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งในผู้มีส่วนร่วมตลอดกระบวนการของโครงการวิจัยสินไซรู้ใจตนในกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงหุ่นร่วมสมัย โดยตลอดระยะเวลา 2 ปี ช่วง พ.ศ.2559-2561 การทำงานร่วมกับหัวหน้าโครงการวิจัย อ.พชญ อัครพราหมณ์ และผู้มีส่วนร่วมในโครงการซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในขณะนั้น 6 คน รวมผู้เขียนด้วย โดยสามารถแบ่งช่วงฝึกฝนและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านงานปฏิบัติและลงมือทำจริงๆ ได้ 3 ช่วงหลัก คือ ช่วงที่ 1 ทดสอบใจ ช่วงที่ 2 ล้อมวงสร้างสรรค์ และช่วงที่ 3 สินไซเดินดง คนเดินทาง

โดยในแต่ละช่วงผู้เขียนได้ร่วมกระบวนการฝึกทักษะชีวิตและสร้างสรรค์ หุ่นร่วมสมัยและทำงานร่วมกับศิลปินชุมชน ครูเชียงปรีชา การุณ พ่อครูแม่ครู และคุณตาคุณยายในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันในหลายช่วงวัย ช่วยเติมเต็มช่องว่างของช่วงวัยที่ห่างขยับเข้ามาใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความเข้าใจตน, ทักษะชีวิต, การเรียนรู้, หุ่น

Abstract

Sinsai Roo Jai Ton: Relearn through training life-skill in the process of making puppet performance for self-understanding. In the article, the author reflects on the notes and analyzes the views of the authors who have played a part. One of the participants throughout the process of the Sinsai understanding, Research Project in the process of creating a contemporary puppet. Throughout the period of 2 years

during 2016-2018, I were worked with the research project leader, Pachaya Akkapram, and 6 participants in the project, who were first year students at that time, including the authors. They can divide the practice and learn sessions by themselves through practice and doing 3 main phases: Phase 1, Mind Test, phase 2, Creative Circle, and phase 3Sinsai Dern Dong.

In each phase, the author participated in the process of practicing life skills and creating contemporary puppets and working with community artists, Teacher Siang PreechaKarun, Father, Mother, Teacher, Grandpa, and Grandma in the village, Which is a collaboration for many ages so, help fill in the gaps of the distant age, moving closer to each other.

Keywords: Self-understanding, Life-skill, Learning, Puppet

บทนำ

บทความนี้เป็นการอภิปรายสรุปความคิด-ความเข้าใจตน “ผ่านการฝึกทักษะชีวิต” ในกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงหุ่นร่วมสมัย บันทึกและวิเคราะห์ในมุมมองของผู้เขียนที่ได้มีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งในผู้มีส่วนร่วมตลอดกระบวนการของโครงการวิจัยสินไซรู้ใจตน

“สินไซรู้ใจตน” เป็นผลงานของโครงการวิจัยเรื่อง *สินไซเด็กเทวดา-มหาวิทยาลัยขอนแก่น: ฝึกทักษะชีวิตและความเข้าใจตนผ่านกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงหุ่นร่วมสมัย* ซึ่งในโครงการวิจัยมีจุดมุ่งหมายนำนักศึกษาไปเรียนรู้ชีวิตด้วยการฝึกปฏิบัติและการสร้างสรรค์การแสดงหุ่น ร่วมกันกับศิลปินชาวบ้านหนองโนได้ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม การดำเนินแบ่งเป็น 3 ช่วงหลัก คือ 1. การปรับวิถีชีวิตเรียนรู้ชุมชน 2. การสร้างสรรค์และพัฒนาการแสดงหุ่น 3. การเฝ้าแสดงผลงาน

ในพื้นที่ต่างๆ (พชญ อัครพราหมณ์, 2562) และจริงแล้วโครงการ (สินไชยเด็กเทวดา-มหาวิทยาลัยขอนแก่น: ฝึกทักษะชีวิตและความเข้าใจตนเองผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ การแสดงหุ่นร่วมสมัย) นี้ เป็นโครงการ re-learn หรือกลับไปเรียนรู้ในสิ่งที่ผู้วิจัย และลูกทีมรู้จักอยู่แล้ว แต่อาจคุ้นเคยหรือหลงลืม มองไม่เห็นและไม่รับรู้ว่า “ทักษะ หรือแนวคิดที่เกิดขึ้นในขณะการทำกระบวนการ” เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีคุณค่า เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตของตน (พรรัตน์ ดำรุง, 2562) โครงการวิจัยได้พาผู้ร่วมทีม ออกไปเรียนรู้และค้นหา พัฒนาศักยภาพชีวิต ร่วมกับศิลปินในชุมชน รวมถึงเรียนรู้ ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา จากปราชญ์ชาวบ้าน ผ่านการฝึกฝนทักษะต่างๆ ที่ มีความหมายและจำเป็นต่อชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะความเข้าใจตนเอง (Self-understanding) ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงหุ่นร่วมสมัย

การฝึกทักษะชีวิต

ทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการเป็นเรียนรู้และการทำงานในศตวรรษที่ 21 เช่นทักษะ 4C คือความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication) และการทำงานเป็นทีม (Collaboration) แต่ทักษะเหล่านี้มีลักษณะเปลี่ยนไปในโลกยุคดิจิทัล รวมถึงทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นจนกลายเป็น สิ่งที่ “ต้อง” มีมากกว่า “น่าจะ” มีขณะที่บาง ทักษะถือเป็นทักษะชุดใหม่ที่จำเป็นในบริบทของศตวรรษใหม่ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อ รูปแบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมืองสังคม และวัฒนธรรมอย่างรอบด้าน (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2556)

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Key, 2010 อ้างถึงใน วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอภิ จิตฤกษ์, 2556) จึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษใหม่ นั่นคือ รูปแบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป การพึ่งพาอาศัยในระดับโลกที่เพิ่มมากขึ้นและภูมิทัศน์ ในการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไปทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จะช่วยเตรียมความพร้อมให้ นักเรียนรู้จักคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสารและร่วมมือทำงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต

ตลอดโครงการวิจัยที่ผู้เขียนมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วม ได้ทำงานร่วมกับ นักวิจัย อาจารย์พญ อัครพราหมณ์ (ครูต๋อง) ที่ทำงานด้านการออกแบบและ ทำกิจกรรมละครกับชุมชนและเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในของผู้เขียน ขณะกำลังศึกษา อยู่ชั้นปีที่ 3 สาขาศิลปะการแสดง แขนงวิชาการละคร (เอกละครประยุกต์) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ครูเชียง หรือครูปรีชา การรณ คือครูหมอลำหุ่น ผู้ก่อตั้งแต่ริเริ่มหมอลำหุ่นเด็ก เทวตา สร้างสรรค์หุ่นจากกระต๊อบข้าวเหนียวที่มีอยู่ทุกบ้านของคนอีสาน นำมาเล่าเรื่องราวผ่านบทร้องบทลำ ทำงานกับเด็กและเยาวชน ชาวบ้านในชุมชน โดยใช้พื้นที่ ที่โรงละครชุมชนโฮมทองศรีอุปถัมภ์ ที่บ้านหนองโนใต้ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม

ผู้มีส่วนร่วมในโครงการวิจัยนี้เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และผู้เขียนด้วย 6 คน ได้แก่ หลิว-พงศธร พุทธิโคตร, แทน-อนุกุล หมอกชัย, ไอลัก-วีรภัทร จันทร์เลิศฤทธิ์, ออย-ภัสสิริ ประดับเพ็ชร์, ชมพู่-จิรติกา ศรีคุณเมือง และโอ-รัชนิกร จันทหาร นักศึกษาชั้นปีที่ 3 (ผู้เขียน)

ศิลปินชุมชน พ่อครูทองจันทร์ ปลายสวน ผู้แต่งคำกลอน บทร้องให้กับ คณะละครหุ่น, พ่อครูสมบัติ สิมหล้า หมอแคนตาพิการที่เป่าแคนได้ไพเราะอย่างน่า อัศจรรย์ใจ, แม่ครูไสว ลัดดาวัลย์ แม่ครูสอนร้องหมอลำ วิธีการใช้เสียงในแบบฉบับ หมอลำอีสาน และการหาเสียงที่เหมาะสมกับตัวผู้ร้อง และบทร้อง ให้กับผู้เขียนและ น้องๆ ในทีม, คุณยายทองศรี, คุณตาบุญโฮม, แม่อาจ เจ้าของที่ดินผู้อยู่เบื้องหลัง คอยช่วยหนุนนำ อุปถัมภ์พื้นที่สร้างสรรค์งานศิลปะสำหรับชุมชนแห่งนี้ และคอยช่วยเหลือดูแลทีมผู้วิจัยอย่างดีและเอื้อเฟื้ออย่างอบอุ่นและเป็นกันเองเหมือนกับลูกหลาน บ้านเดียวกันรวมถึงคุณตาคุณยาย ชาวบ้านในชุมชนบ้านหนองโนใต้ทุกคน ที่ให้การต้อนรับและเปรียบเสมือนครูนอกห้องเรียนของพวกเราทุกๆ คน

นอกจากนั้นยังมีโอกาสได้พบ ศ.พรรัตน์ ดำรุง² หรือที่พวกเราชอบเรียกกันว่า อ.ยาย ผู้เปี่ยมไปด้วยพลังกายพลังใจที่มากมหาศาล ได้ให้หลักคิดและวิธีการ

² หัวหน้าชุดโครงการวิจัย ศ. พรรัตน์ ดำรุง เมธีวิจัยอาวุโส (สกว.): ภายใต้งานสร้างกลุ่มวิจัยของทุนเมธี วิจัยอาวุโส ที่มีโครงการหลักชื่อว่า วิจัยการแสดง: สร้างสรรค์งานวิจัยในสาขาศิลปะการแสดงไทยร่วมสมัย

ทำงานกับหุ่น การปรับโครงสร้าง ช่วยแนะนำและให้คำปรึกษา รวมถึงคอยให้กำลังใจ
ทีมหลายๆ ทีมวิจัยในครั้งนี้

การเรียนรู้แบบ Relearn

คือสิ่งที่เราเรียนรู้มาแต่เดิมได้เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทใหม่ๆ ทำให้
ผู้เรียนต้องเรียนรู้สถานการณ์นั้นๆ จากมุมมองใหม่ที่แตกต่างไปจากมุมมองเดิม
เป็นการ “Relearn” และ “Learn” ในโลกศตวรรษที่ 21 ที่ไม่ใช่การเรียนรู้ในรูปแบบ
เดิมๆ แต่ต้องเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สร้างให้เกิดความสามารถในการสร้างสรรค์
ที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรม เพื่อตอบโจทย์โลกยุคใหม่ที่กำลังจะมาถึง (พรธณงาม
ใจรักษ์ศักดิ์, 2561)

ผู้เขียนมีความสนใจทำงานกับชุมชนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว แต่น้อยมากที่จะมี
โอกาสได้ย้อนคิด (relearn) มองกลับและทบทวนถึงสิ่งที่ตนเองมีจริงๆ หรือคำถึงถึง
ชุมชนตนเอง เราซึ่งเป็นเด็กวัยรุ่นคนหนึ่งที่ยอยากจะทำตัวของตัวเองออกมาจากความเป็น
อยู่ที่เรายู่มาตั้งแต่เกิด จะกล่าวถึงง่ายๆ คืออยากจะทำตนเองในแบบใหม่ให้เป็น
ที่ยอมรับในหมู่เพื่อน และสังคมมหาวิทยาลัยที่มีการแข่งขันกันตลอดเวลาในหลายๆ
ด้าน สิ่งนั้นอาจทำให้เราได้หลงลืมตนเองไป

การลงมือปฏิบัติ-ทดลองทำ(practice)

เป็นกระบวนการสำคัญที่นำไปสู่การค้นพบ “ความเป็นตัวเอง-ตัวตน”
ในความเป็นลูกอีสานรุ่นใหม่ ที่เกิดขึ้นในเนื้อตัว ซึ่งได้ทบทวนผ่านการ relearn ใน
กิจกรรมและกระบวนการทำงาน ซึ่งผู้เขียนได้สะท้อนและสรุปออกมาได้ 3 ช่วง คือ
ช่วงที่ 1 ทดสอบใจ

- พิธีบายศรีสู่ขวัญ ต้อนรับอย่างอบอุ่นจากชาวบ้านหนองโนได้ ผูกข้อ
ไม้ข้อมือ ต้อนรับผู้มาเยือนเปรียบดังเป็นลูกเป็นหลานของคนในหมู่บ้าน ทำให้เรา
หวนคิดถึงชุมชนตนเอง ว่ามีพิธีกรรมแบบนี้ให้เห็นตั้งแต่เล็กจนโต

ภาพประกอบที่ 1 บายศรีสู่ขวัญ-ต้อนรับเป็นลูกหลาน

• เก็บเปลือกไม้ในป่า ทำยหมู่บ้าน เพื่อมาทำผ้ามัดย้อม โดยในการเดินทาง ทุกคนจะต้องเดินเท้าเข้าป่าไปด้วยกัน และช่วยกันหาเปลือกไม้ ที่ให้สีตามธรรมชาติ ให้ได้มากที่สุด เพื่อนำมาให้อ้อมผ้า เป็นกิจกรรมที่ตัวผู้เขียนเองก็ไม่ได้คิดหรือสะท้อนอะไรมาก เพียงแต่ทำให้คิดถึงตอนที่ยังเป็นเด็กแล้วเคยเข้าไปหาของป่า กับปู่กับย่า และหาของป่ากิน เป็นวิถีที่เรียบง่าย ของเด็กบ้านนอก แต่มันยังมีคุณค่าทางจิตใจและประทับไว้ในความทรงจำไม่เคยเลือนหาย

ภาพประกอบที่ 2 นำเปลือกไม้มาต้มเพื่อทำสีผ้ามัดย้อม จากธรรมชาติ

- น้ำเย็น ยามเช้ารู้ความคุ้นชินกับความเป็นเมืองที่กลิ่นกินตนเองเพียงไม่กี่ปีในชีวิตมหาวิทยาลัย หลงลืมไปว่า ตอนเด็กเราก็กอบน้ำเย็นแบบนี้ ไม่มีเครื่องทำน้ำอุ่น พอได้มาอยู่ที่นี่ เป็นเหมือนพื้นที่ให้เราได้ใช้ชีวิตในความเป็นจริง ผ่านความอดทน ที่ต้องตื่นเช้าตั้งแต่ ตี 5 เพื่อต่อคิอดอบน้ำ เพราะมีห้องเดียว ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ของพี่ให้น้อง น้องให้พี่ และเหมือนทำให้ลบเส้นคำว่ารุ่นพี่รุ่นน้อง ครูลูกศิษย์ออกไป เพราะเราเปรียบเหมือนเพื่อนที่พร้อมจะแบ่งปันจะใช้ชีวิตร่วมกัน ช่วยเหลือกัน
- เกียวหญ้าคา มาทำหลังคา นั่งรถอีแต๊กเข้าไปเกียวหญ้าช่วยชาวบ้านที่ป่าลึก ในที่นาของตาโฮม และคุณยายศรี ระหว่างทางเราได้พูดคุยและชมความเป็นไปของธรรมชาติข้างทางที่งดงามโดยตัวของมันไม่ต้องปรุงแต่ง

ภาพประกอบที่ 3 นั่งรถอีแต๊ก ไปเกียวหญ้าคา

จนภายหลังมาทราบว่า กิจกรรมทั้งหมดที่ครูเชียงจัดและพาทำในช่วงแรกนั้น ผ่านความยากลำบาก ความเหนื่อยล้า เป็นการวัดใจ เพื่อที่จะทดสอบใจของทุกคนว่าพร้อมที่จะเรียนรู้ไปด้วยกันหรือไม่ ซึ่งเราทุกคนก็ผ่านบททดสอบ ภายใจในชั้นแรกมาด้วยความภาคภูมิใจ (24-28 ธันวาคม 2559)

ช่วงที่ 2 ล้อมวงสร้างสรรค์

- **วางโครงเรื่อง** ผู้เขียนและทีมช่วยกันจัดวางและคัดสรร ระดมสมอง ความคิดและการตีความเรื่อง สิ้นใจ ซึ่งในการสร้างสรรค์บทในครั้งนี้ ผู้วิจัย อาจารย์พญู ให้โจทย์ว่า ต้องมีความแตกต่างและเป็นเรื่องสิ้นใจ ที่มาจากตัวของพวกเราผู้มีส่วนร่วมทุกคน สามารถเข้าใจและเข้าถึงตัวละครได้โดยใช้หลักการตีความ บทละครและตัวละครแบบละครตะวันตก เกิดการถกเถียงหาข้อ ถึงประเด็นหลักที่ต้องการจะเล่าและสื่อสารกับผู้ชมให้เข้าถึงได้ทุกวัย โดยประเด็นที่ทีมสนใจร่วมกัน คือ ความสำคัญของเวลา คุณค่าของเวลาและพัฒนาต่อยอดไปสู่การสร้างสรรค์บทละครร่วมกัน จนได้แก่นความคิด คือ ศีลธรรม จริยธรรมและความรู้ คือรากฐาน การดำเนินชีวิตของมนุษย์

- **สร้างสรรค์หุ่นกระต๊อบขาว** หุ่นกระต๊อบขาวที่ไม่รู้ว่าหน้าตาจะออกมาอย่างไร ทีมเราทุกคนก็ได้ลงมือช่วยกันสร้างสรรค์หุ่นขึ้น โดยได้ลองทดลองถูกกันมามากมาย ใช้ได้บ้างใช้ไม่ได้บ้าง ช่วยกันทดลองและค้นหาวิธีการสร้างสรรค์ ทั้งกลไก การเคลื่อนไหว เทคนิคการเจต โดยมีครูเชียง และตาบุญโฮมคอยชี้แนะแนวทางและช่วยเหลือ แต่สิ่งที่ทำให้ผู้เขียนภูมิใจในและค้นพบตัวเองในช่วงสร้างสรรค์หุ่นครั้งนี้ คือ ชนะอะไรก็ไม่สู้ชนะใจตนเอง ในครั้งนี้ได้ทำหายตนเองด้วยความกลัว แต่เดิมไม่กล้าที่จะทำหุ่นเพราะกลัวไม่สวย ไม่มีหัวคิดทางด้านนี้ เข้าใจตนเองแบบนี้มาโดยตลอด จนครั้งนั้นบอกกับตัวเองว่า ลองดูสักครั้ง จะผิดก็คงไม่เป็นไรหรอก? ทำให้ผู้เขียนเองข้ามผ่านความกลัวของใจตนเอง ทดลองสร้างหุ่นขึ้น ซึ่งก็คือ หุ่นตัวละครยักษ์มุขี ที่ลองออกแบบให้มี 2 หน้า หมุนเปลี่ยนได้ ปรากฏว่าไอเดียนี้สามารถนำไปต่อยอดได้ถึงจะไม่ได้เป็นผลงานที่สวยงาม และนำไปใช้ได้จริงนั้นเนื่องจากหัวหุ่นใหญ่เกินไป แต่อย่างน้อยก็ได้ลองทำด้วยตนเองจริงๆ และค้นพบความตัวเองนั้นทำได้

ภาพประกอบที่ 4 หุ่นยักษ์ขมุขี รุ่นแรกที่ถูกเขียนเป็นผู้ออกแบบและลงทำ

• **เชิดหุ่นอย่างไรให้มีชีวิต** ผู้เขียนและทีมไม่ได้มีพื้นฐานเรื่องการเชิดหุ่นกระบอกมาก่อน หากแต่เพียงมีพื้นฐานการใช้ร่างกายมาบ้างในการฝึกซ้อมละครและการอยู่บนเวที ดังนั้นการเชิดหุ่น จึงเป็นการเรียนรู้ใหม่ที่ผู้เขียนไม่เคยทำมาก่อน แต่ไม่คิดว่าจะยากและต้องอดทนมากขนาดนี้ จนได้ทดลองทำจริงๆ การฝึกร่างกายให้พร้อม อาจารย์ พชญ ใช้คำว่า การฝึกฐานกายและฐานใจ ให้พร้อม ซึ่งนักแสดง/นักเชิดหุ่นต้องเชื่อจริงๆ ว่าหุ่นที่กำลังเชิดอยู่แต่ละตัวมีชีวิตจริงๆ เราและหุ่นต่างเป็นกระจกสะท้อนซึ่งกันและกัน ลมหายใจต้องไปพร้อมกัน การเคลื่อนไหว ระดับของการ ใช้พื้นที่ การเดินทางนั้นของหุ่น ต้องรู้จักสังเกตและฝึกซ้อมอยู่ตลอด เพื่อให้เกิดความคุ้นชินกับหุ่นและน้ำหนักของหุ่น ในตอนแรกเกิดความเมื่อยล้ามาก เนื่องจากหุ่นมีน้ำหนักที่เยอะและกลไกการใช้งาน ข้อต่อ เหมือนคนจริง นักเชิดหุ่นจึงต้องฝึกฐานกาย ฐานใจให้มั่นคง รวมถึงยังต้องพูดบทไปด้วย นับว่าเป็นสิ่งใหม่ที่ได้ทำและฝึกร่างกาย การพูด การใช้พื้นที่บนเวทีในทุกมิติ กว่าจะทำให้หุ่นมีชีวิตและเราเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับหุ่นไม่ใช่เรื่องง่ายเลย แต่ก็สามารถฝึกฝน อดทน และยอมเหนื่อย อีกทั้งหุ่น 1 ตัว ใช้คนเชิด 3 คน ซึ่งทั้งสามนั้นก็ต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จนสามารถข้ามผ่านและเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างคนกับหุ่นเคลื่อนไหวและแสดง ได้อย่างเป็นธรรมชาติ

- **หมอลำรุ่นใหม่** ผู้เขียนได้มีโอกาสฝึกร้อง หมอลำ โดยการฝึกซ้อมโดย แม่ครูไสว ลัดดาวัลย์ (แม่ติ่ม) ที่มาสอนกลอนลำ และวิธีการออกเสียงแบบหมอลำให้กับผู้เขียน แม่ติ่มเคยให้สัมภาษณ์ในตอนเรียนกลำ ไว้ว่า “น้อยคนนักที่จะอยากเรียนหมอลำ วัยรุ่นสมัยนี้ ไม่ให้ความสำคัญกับหมอลำแล้ว แม่ดีใจที่พวกเราสนใจอยากเรียนอยากร้อง และแม่ก็พร้อมที่จะถ่ายทอดวิชานี้ให้ติดตัวพวกเราต่อไป” การจะเป็นหมอลำได้ ไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องอาศัยการฝึกฝนอยู่เสมอ และต้องอดทน มีวินัยในการฝึกซ้อม ผู้เขียนได้ฝึกซ้อมจนสามารถร้องหมอลำได้ในระดับที่ดีขึ้น และสามารถตีความบทร้องบทลำ ผ่านเรื่องราวของตัวละครนั้นได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น (9-15 มกราคม 2560)

ช่วงที่ 3 สิ้นไชเดินดง-คนเดินทาง

สิ้นไชเด็กเทวดา-ขอนแก่น เป็นคณะละครหุ่นน่องใหม่ ที่มีโอกาสได้ไปร่วมแสดงเปิดเวทีครั้งแรกในงานที่เทศกาลหุ่นละครเยาวชนโคราช 2017 และได้จัดแสดงในชุมชนพื้นที่บ้านหนองโนใต้ ตลาดอำเภอนาดี งานบุญผะเหวดที่บ้านนาฝาย วิธีการแสดงแบบหมอลำขอข้าวในสมัยก่อน ที่ใช้ระดมทุนเพื่อมาเป็นทุนในคณะหุ่น

ภาพประกอบที่ 5 เทศกาลหุ่นละครเยาวชนโคราช 2017

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2565

และนำเสนอความก้าวหน้าจัดแสดงต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะศิลปกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

และศูนย์ศิลปะการละครสดใสปันธุมโกมล คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

ภาพประกอบที่ 6 ณ ศูนย์ศิลปะการละครสดใสปันธุมโกมล คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพประกอบที่ 7 ณ ศูนย์ศิลปะการละครสดใสปันธุมโกมล คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

และนอกจากนั้น “สินไซรู้ใจตน” ยังได้ทัวร์แสดงไปยังที่ต่างๆ ได้แก่

- งานเทศกาลหุ่นโลก “Thailand Harmony World Puppet Festival 2017” จังหวัดกาญจนบุรี การเดินทางแสดงของสินไซรู้ใจตนเปรียบ เหมือนในแต่ละด้านของชีวิตที่เราค่อยๆ ได้พบเจอ ไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลาที่ย่ำแย่มากมายในการทำงานครั้งนี้ คงจะเป็นการแสดงหุ่นโลกที่กาญจนบุรี ด้วยจังหวะในการปรับบทและการแสดงให้สั้นและกระชับลงมากกว่าเดิม เพราะเวลาในการแสดงบนเวทีได้ไม่เกิน 5-10 นาทีเท่านั้น จึงเป็นช่วงทดลองเลือกสรรฉากที่ต้องการนำเสนอให้ผู้ชมสนใจ และในขณะเดียวกันก็ต้องสื่อสารชัดเจนและรู้เรื่อง จึงต้องซ้อมการแสดงกันอย่างหนัก ผนวกกับสภาพอากาศที่ร้อนจัด สมาชิกในทีมเริ่มที่จะถอดใจ ความเหนื่อยล้า จากหลายสิ่งผสมรวมกัน แต่ก็ทำให้เราข้ามผ่านมันมาด้วยการเอาชนะใจตัวเอง และการใช้ชีวิตร่วมกันของพวกเราทำให้เรารักกันมากขึ้น และมองเห็นมุมมองต่างๆ ในการอยู่ร่วมกัน และทำให้เราค่อยๆ ซึมซับและปรับตัวอย่างง่ายดายและสามารถทำได้ประทับใจผู้ชม และเชื่อว่า เรื่องนี้จะประทับใจของทุกคนในทีมด้วยเช่นกัน “ยิ่งลำบาก ชีวิตของเราก็คงจะมีเรื่องเล่า”

ภาพประกอบที่ 8 งานเทศกาลหุ่นโลก “Thailand Harmony World Puppet Festival 2017”

- ร่วมแสดงและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ศูนย์วัฒนธรรมเด็ก นครหลวงเวียงจันทน์ คณะหุ่นจำลอง สหประชาชาติพัฒนาวิทย์ผู้ด้อยโอกาส และภาควิชาภาษาและวัฒนธรรม คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว 2561 สิ้นไซโปลาว ในครั้งนี้เป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมสองพี่น้องฝั่งโขง ที่มีวัฒนธรรมร่วมกันและมีวรรณกรรมเรื่องสิ้นไซ เป็นวรรณกรรมประจำชาติลาว เด็กๆ ผู้ชมตัวจิ๋วมีความคุ้นชินกับเรื่องสิ้นไซเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และสิ้นไซในเวอร์ชันของเด็กเทวดามหาวิทยาลัยขอนแก่น ก็สามารถทำให้เด็กๆ สนุกได้มากยิ่งขึ้น ฉากต่อสู้ของสิ้นไซและพี่ๆ ในแต่ละด้าน เด็กๆ ช่วยลุ้นและเอาใจช่วยไปด้วยกัน ทำให้ผู้เขียนมองเห็นความเชื่อมโยงของผู้ชมและหุ่น ที่มีวัยใกล้เคียงกัน และสามารถช่วยคิดและตัดสินใจได้ หลังแสดงมีการล้อมวงเสวนาเล็กๆ ถอดบทเรียนหลังชมการแสดง จากเสียงสะท้อนของผู้ชม ทำให้มองเห็นว่า พลังของการแสดงละครหุ่นเปรียบเสมือนเครื่องมือในการศึกษาที่ทำให้เด็กๆ สนุก และได้เรียนรู้จากข้อคิดในเรื่องไปด้วยพร้อมๆ กัน

ภาพประกอบที่ 9 ภาควิชาภาษาและวัฒนธรรม คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว 2561

ภาพประกอบที่ 10 ศูนย์วัฒนธรรมเด็ก นครหลวงเวียงจันทน์ คณะหุ่นจำปาลาว, สมาคมพัฒนาวัยหนุ่มผู้ด้อยโอกาส

- ร่วมแสดงหุ่นในเทศกาล IN & OUT Peace Arts Festival ประเทศเวียดนาม 2561 สิ้นใจเดินทางไกลจนถึงเวียดนาม เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ในการแสดงที่เราได้มีโอกาสได้ไปแลกเปลี่ยนและนำเสนอความเป็นอีสานให้กับเพื่อนบ้านต่างชาติได้เห็น และเราเองก็ได้เรียนรู้วัฒนธรรมของเขาด้วยเช่นกัน คนรักหุ่นต่างมาเจอกัน พูดคุยกัน เชื่อมโยงเป็นกลุ่มสัมพันธ์อย่างไร้ขอบเขตและพรหมแดน

ภาพประกอบที่ 11 ร่วมแสดงหุ่นในเทศกาล IN & OUT Peace Arts Festival ประเทศเวียดนาม 2561

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2565

การเดินทางของสินไช้รู้ใจตน เราจะคุ้นชินกันดีกับคำว่าที่ “หุ่นพาไป” นำพาไปพบเจอกับผู้คนมากมาย ได้เรียนรู้ และฝึกฝนตนเองในทุกครั้งที่ออกไปแสดง และนำกลับมาพัฒนาตนเองอยู่เสมอ การทำงานครั้งนี้ทำให้เรามองเห็นว่า ทุกสิ่งคือการพัฒนาอยู่เสมอ ฝึกฝนและพัฒนาทักษะตนเอง มิตรภาพระหว่างคนทำงานในด้านละครหุ่น ดนตรี และศิลปะสามารถเชื่อมโยงกันได้ทุกที ศิลปะมีคุณค่าและชุ่มเสียงอยู่ในตัวของมัน

บทสรุป

สินไช้รู้ใจตน นำพาเราไปสู่ความเข้าใจตนได้อย่างไร?

อย่าดูถูกความสามารถตนเอง-เราต่างมีภูมิรู้ที่สั่งสมมาตั้งแต่เกิดข้ามผ่านความกลัวของใจตนเอง และกล้าทำสิ่งใหม่ๆ ในสิ่งที่เคยกลัว **สินไช้เดินดง-ชีวิตคนเราต้องออกไปเดินทางผจญภัยการเดินทางของชีวิตคนเรา ก็เปรียบเหมือนกับสินไช้เดินดง ท่องผจญภัยไปในป่า เจอด่านต่างๆ มากมาย ทุกสิ่งทำให้เราได้เติบโตและเรียนรู้ ลองผิดลองถูกสายแนนกลมเกลียว-เปรียบดังขำเหนียวปั่นใหม่การทำงานเป็นทีม ความไว้วางใจกันในทีม ช่วยกันแก้ปัญหา ทดลอง และค้นหาไปด้วยกัน **เปิดใจมองให้เห็นถึงคุณค่าที่อยู่ข้างในจิตใจคำนิยมในปัจจุบันที่เราต่างเห็นคนศัลยกรรมเป็นเรื่องปกติ แต่หากมองให้ลึกไปในจิตใจ สิ่งที่ศัลยกรรมไม่ได้คือสิ่งนี้** ดังเช่น ยักษ์ขมุขีแม้จะยากลำบาก-ต้องข้ามผ่านด่านกันดารนี้ไปให้ดังคำกลอนที่ว่า ไว้ในตอนหนึ่งด่านยักษ์กันดาร ที่ผู้เขียนชอบมากที่สุด**

ด่านกันดารนี้ เพ็นสมชื่อสินนาม	ท้าวสินไช้เพียรเดิน สี่เดือนบ่ทันมัม
มีเท็งลม เท็งแล้ง ดินแดงฮ้อนปานถ่าน	ท้าวทั้งสามบ่ย้านเดินข้าม ว่าผ่านไป
ชีวิตคนชั่วสิได้ ไปบ่อนมีสุข	บัดหามีความทุกข์ ต้องฝ่าฟันไปได้
คือจิ้งสิน สังข์ ท้าว อดทนจนพ้นผ่าน	หวิดเขตยักษ์กันดาร
ทั้งสามคนน้องอ้ายหายเศร้าว่าเก่าหมอง	

(พ่อครูทองจันทร์ ปลายสวน, 2559)

นำมาเป็นแรงกำลังใจ แม้เจอปัญหาที่จะข้ามผ่านมันไปได้ เหมือนสามพี่น้อง ที่อดทนฟันฝ่า ด้านนี้จนรอฟันปลอดภัย

ผู้เขียนได้ค้นพบความเปลี่ยนแปลงในตน และความเข้าใจในตน จากการลงมือปฏิบัติและพัฒนาทักษะชีวิต มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในหลากหลายมิติ เช่น

- การเป็นตัวของตัวเองที่แตกต่างกล้าที่จะเดินออกมาจาก self-zone และทดลองทำสิ่งใหม่ๆ มองเห็นคุณค่าในตัวเองและอยากที่จะส่งต่อให้ผู้อื่น
- มีสมาธิ-ความอดทน ไม่ท้อแท้กับปัญหาที่เข้ามาประสบอย่างคยและสามารถเรียนรู้และจัดการกับตนเองและมีวิธีแก้ปัญหาได้อย่างดีเยี่ยม
- ทักษะที่ดีต่อตัวเองทั้งภายในและแสดงออกภายนอกและทำให้วิธีคิดเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ใส่ใจตนเอง ผู้อื่นและสังคม
- มีทักษะการสื่อสารที่ดี มีความเป็นผู้นำ สามารถที่จะนำกิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นทีม และเป็นผู้นำอยู่เสมอ
- มีบทบาทที่หลากหลาย มีความรับผิดชอบและทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ดีและเป็นทีไว้วางใจ

และยังส่งผลถึงตัวผู้เขียนในการเป็นนักปฏิบัติการละคร (theatre practitioner) ทางสายละครประยุกต์ ที่เกิดขึ้นในใจตน ส่งผลทำให้ผู้เขียนมุ่งมั่นที่จะศึกษาต่อในทางสายละครประยุกต์ และเป็นแรงผลักดันอยากทำงานกับชุมชนวัฒนธรรม ที่เป็นภูมิรู้ เป็นรากฐานของคนอีสาน ผู้เขียนในฐานะของลูกอีสานยุคใหม่ จึงมุ่งมั่นที่จะทำงานทางด้านละครประยุกต์ เป็นเครื่องมือที่นำมาประยุกต์ใช้ออกแบบกิจกรรม กระบวนการละคร ทำงานกับชุมชน เข้าถึงเรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ ภูมิรู้ที่สั่งสมมาจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อเสริมสร้างและสร้างสรรค์งานศิลปะ ด้วยความงามที่มีอยู่ในเนื้อในตัวของคนอีสานสืบไป

ถึงแม้โครงการวิจัยจะสิ้นสุดลง แต่สินใจรู้ใจตน กลับทำให้เราทำเรามองเห็นตัวเองได้ชัดเจนขึ้น เป็นสิ่งที่เราได้เรียนรู้และค้นหาวิธีข้ามผ่านด้วยตัวเอง ทำให้เราเกิดคุณค่าในจิตใจและภูมิใจที่ได้ผ่านบททดสอบนั้นด้วยตัวเอง ผ่านการเรียนรู้จากการลงมือทำ/การปฏิบัติที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

เสริมสร้างทักษะในชีวิต เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ที่สั่งสมอยู่ในเนื้อในตัว สะท้อนตัวเราได้อย่างลึกซึ้งและยังคงเป็นเครื่องเตือนใจและคติให้ลูกคิดได้อยู่เสมอในทุกๆ วัน และกล้าที่จะเดินทางผจญภัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พชญ อัครพราหมณ์. (2562). สิ้นไซรัใจตน: สร้างสรรค์การแสดงหุ่นร่วมสมัยเพื่อความเข้าใจตนและฝึกฝนทักษะชีวิต. ใน พรรัตน์ ดำรุง (บรรณาธิการ). **ข้ามศาสตร์ข้ามเวลา**. (หน้า 279-348). กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- พรรณงาม ใจรักศักดิ์. (2561). นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการนอกห้องเรียน: เปิดห้องเรียนสู่แหล่งเรียนรู้. **วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 46(3), 436-455.
- พรรัตน์ ดำรุง. (2562). ความเป็นละครของสิ้นไซรัใจตน. ใน พรรัตน์ ดำรุง (บรรณาธิการ). **ข้ามศาสตร์ข้ามเวลา**. (หน้า 352-368). กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และอธิป จิตฤกษ์. (2556). **ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเพ่นเวิลด์ส พับลิชชิง เฮาส์.
- วรลักษณ์ คำหาว่าง, และนงลักษณ์ ใจฉลาด. (2560). แนวทางพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง**, 6(1), 129-138.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2556). **ปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- Key, K. (2010). **21st century skills: Rethinking how students learn**. Bloomington, IN: Solution Tree Press.